

ແບະນຳຫັນສ້ອເຮືອງ

Border Capitalism, Disrupted: Precarity and Struggle in a Southeast Asian Industrial Zone.

By Campbell, Stephen. 2018.
Ithaca: Cornell University Press. 206 pages.

ພໜລີພຣ ເທັນນຳຊຍ

ນັກศึกษาປຣິຢູ່ນາໂທ ສາຂາສັຄນະວິທີຍາແລະມານຸ່ງວິທີຍາ
ຄະນະສັຄນະສາຕරີ ມາກວິທາລ້າຍເຊີ່ຍໃໝ່

แรงงานข้ามชาติในพื้นที่ชายแดนเป็นประเด็นศึกษาหนึ่งที่นักสังคมวิทยา และนักมนุษยวิทยาให้ความสนใจ โดยเฉพาะการศึกษาแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ชายแดนแม่นยอด จังหวัดตาก Stephen Campbell คือหนึ่งในนักสังคมวิทยาที่ให้ความสนใจกับประเด็นดังกล่าว เข้าพยาามทำความเข้าใจกับการเมืองว่าด้วยความสุ่มเสี่ยง (politics of precarity) ในพื้นที่ชายแดน และการต่อสู้ของแรงงานข้ามชาติ ด้วยการศึกษาปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของตัวแสดงต่าง ๆ เช่น แรงงานข้ามชาตินายจ้าง นายหน้า เป็นต้น หนังสือ *Border Capitalism, Disrupted: Precarity and Struggle in a Southeast Asian Industrial Zone* ได้นำพาผู้อ่านให้เห็นภาพพื้นที่ทุนนิยมชายแดนแม่นยอด ที่อยู่ภายใต้บริบทพื้นที่กำลังพัฒนาทางเศรษฐกิจ (global south) เป็นทุนนิยมที่ใช้ประโยชน์จากการเป็นพื้นที่ชายแดนที่การข้ามแดนและการค้าขายของแรงงานข้ามชาติถูกจำกัดด้วยกฎระเบียบที่เข้มงวด ที่เอื้อประโยชน์ต่อการกดขี่ของทุน แสดงให้เห็นการจัดการแรงงานข้ามชาติด้วยการควบคุมเชิงพื้นที่ และการต่อสู้ของแรงงานข้ามชาติกับกลไกการควบคุมดังกล่าว

แรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมาได้เข้ามาทำงานภาคเกษตรในแม่สอด ในช่วงปี ค.ศ. 1990 ถึง ค.ศ. 1995 โดยประมาณ หลังจากนั้นแรงงานได้ทยอยเข้า สู่การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ช่วงเวลาเดียวกันไม่มีการเปิดให้ขั้นทะเบียนแรงงาน ข้ามชาติในแม่สอด ทำให้เกิดขบวนการค้ามนุษย์ที่นำแรงงานข้ามชาติจากแม่สอด ไปทำงานในเมืองชั้นในของประเทศไทยอย่าง庇िकภูมาย (Campbell, 2018: 26) แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในแม่สอดต้องเผชิญหน้ากับการถูกกดดัน ฉุดรีด และถูกควบคุมด้วยกลไกการควบคุมเชิงพื้นที่ของทุน (capitalist geographies) Export Processing Zone หรือ EPZ คือ นโยบายของรัฐที่ผลักดันให้แม่สอด กลายเป็นพื้นที่ทางการผลิตผ่านโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อส่งออก และใช้กำลัง แรงงานข้ามชาติเป็นปัจจัยการผลิตสำคัญ Campbell (2018: 62-65) ชี้ให้เห็นว่า EPZ คือผลผลิตของทุนนิยมในพื้นที่ชายแดนที่ต้องการกำกับควบคุมแรงงานข้าม ชาติไม่ให้ออกนอกพื้นที่ ก่อปรับการขั้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติตัวบุคคล การ พิสูจน์สัญชาติเป็นเครื่องมือหนึ่งที่รัฐใช้เพื่อสร้างกฎระเบียบ (regularization) ให้แรงงานข้ามชาติ庇ิคภูมายเข้าสู่กระบวนการขั้นทะเบียนอย่างถูกกฎหมาย หากแรงงานข้ามชาติต้องการทำงานในพื้นที่ชั้นในซึ่งได้ค่าจ้างที่สูงกว่าพื้นที่ ชายแดน แรงงานข้ามชาติจำเป็นต้องขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย อย่างไร ก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการขึ้นทะเบียนที่รัฐกำหนดสูงเกินกว่าที่แรงงานข้ามชาติจะจ่ายได้ อีกทั้งมีความไม่แน่นอนในการปฏิบัติตามระเบียบ นี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ แรงงานข้ามชาติไม่สามารถเคลื่อนที่สู่เมืองชั้นในได้ ในขณะนี้ EPZ และการขึ้น ทะเบียนแรงงานจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งของกลไกการกำกับควบคุมเชิงพื้นที่ ซึ่งบังคับให้แรงงานข้ามชาติต้องกระทำตามอย่างเข้มข้น ต่อมามีรัฐได้กำหนด ให้อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่รำดา เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจ พิเศษ มีกฎหมายควบคุมพิเศษ เรียกได้ว่าเป็นพื้นที่ยกเว้น การเคลื่อนที่เข้าสู่เมือง ชั้นในยังเป็นไปไม่ได้ตามกฎหมาย นโยบายนี้จึงเป็นกรอบที่เอื้อให้ทุนสามารถ ใช้แรงงานราคากลางและสมทุนได้อย่างคล่องตัว

แรงงานข้ามชาติถูกจำกัดให้ทำงานได้แต่ในพื้นที่ชายแดนแม่สอด มีกระบวนการจ้างแรงงานแบบยืดหยุ่น (flexibilization of labor) ที่มีเป้าหมาย เพื่อการสะสมทุนให้มากที่สุด (maximize) ความเป็นชนชั้นของแรงงานจึงมีลักษณะ ที่แตกกระจาย (class fragmentation) อีกทั้งแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายจะได้รับ ค่าแรงที่ต่ำกว่าแรงงานข้ามชาติถูกกฎหมาย และทำงานเกินเวลาตามที่กฎหมาย กำหนด ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติถูกหูดอย่างหนัก แต่เมื่อว่าการสร้างแรงงาน แบบยืดหยุ่นจะทำให้แรงงานไม่สามารถรวมตัวกันได้ด้วยสำนึกรักของชนชั้นแรงงาน แต่แรงงานก็ได้ตอบโต้กับทุนด้วยรูปแบบอื่น ๆ ที่สำคัญคือแรงงานข้ามชาติได้สร้าง ความสัมพันธ์กับเพื่อนคนงานในชีวิตประจำวัน ถือเป็นการประกอบสร้างความเป็น ชนชั้นในชีวิตประจำวัน (everyday class recomposition) เป็นการต่อสู้ในสถานที่ ทำงานของตนเอง เช่น แรงงานข้ามชาติมีการต่อรองกับนายจ้าง เรื่องการขอเวลา พักทานอาหารเที่ยง คุยกับรัฐเพิ่มเติม เป็นต้น ถือเป็นการต่อสู้ด้วยการ รวมตัวกันในรูปแบบใหม่ (new forms of collective coming-together)

Campbell ให้ข้อเสนอว่ากลไกการกำกับควบคุมเชิงพื้นที่เป็นผลผลิตจาก การต่อสู้ของชนชั้นแรงงาน กลไกดังกล่าวถูกสร้างขึ้นเพื่อทำลายการต่อสู้ทางชนชั้น ของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ชายแดน เมื่อพิจารณาตามผลกระทบนี้จะเห็นได้ว่า การต่อสู้ทางชนชั้นของแรงงาน คือ การผลิตสร้างรูปแบบการต่อสู้ใหม่ ๆ ขึ้นมา ในชีวิตประจำวัน รัฐและทุนทำหน้าที่วิ่งตามและทำลายปฏิบัติการเหล่านี้เพื่อทำให้ การต่อสู้ไม่ประสบผลสำเร็จ ทุนนิยมชายแดน (border capitalism) และการถูกทำให้ หยุดชะงัก (disrupted) จึงเป็นการอธิบายปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชนชั้นแรงงาน และทุนนิยม ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่มีการควบคุมและการต่อสู้กันตลอดเวลา หนังสือ ของ Campbell เล่มนี้จึงเป็นผลงานชิ้นสำคัญสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาประเด็นแรงงาน ข้ามชาติในพื้นที่ชายแดน ด้วยเหตุที่งานชิ้นนี้ได้ให้ภาพการควบคุมและต่อสู้กัน ระหว่างรัฐ ทุน และแรงงานข้ามชาติได้อย่างชัดเจน